

МІНІСТЕРСТВО ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Н А К А З

19.01.2006 N 14

Про затвердження Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства

{ Із змінами, внесеними згідно з Наказами Міністерства
економіки
N 81 ([v0081665-06](#)) від 06.03.2006
N 1361 ([v1361665-10](#)) від 26.10.2010 }

З метою забезпечення однозначності підходів при оцінці фінансово-господарського стану підприємств, виявленні ознак дій, передбачених статтями 218, 219 і 220 Кримінального кодексу України ([2341-14](#)), - приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, а також для своєчасного виявлення формування незадовільної структури балансу для здійснення випереджувальних заходів щодо запобігання банкрутству підприємств

Н А К А З У Ю:

1. Затвердити Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства (додається).
2. Визнати таким, що втратив чинність, наказ Міністерства економіки України від 17.01.2001 N 10 ([v0010557-01](#)) "Про Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства".

3. Контроль за виконанням цього наказу покласти на першого заступника Міністра Романюка С.А.

Міністр

А.Яценюк

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства
економіки України
19.01.2006 N 14
(у редакції наказу
Міністерства економіки
України
26.10.2010 N 1361
([v1361665-10](#))

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Ці Методичні рекомендації розроблено з метою визначення однозначних підходів при оцінці фінансово-господарського стану підприємств на предмет наявності ознак приховуваного, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства; своєчасного виявлення формування незадовільної структури балансу для здійснення випереджувальних заходів щодо запобігання банкрутству; здійснення аналізу для виявлення резервів підвищення ефективності виробництва та відновлення платоспроможності підприємств шляхом їх санації.

1.2. За результатами проведення аналізу визначається:

оцінка фінансово-господарської діяльності підприємства, структура його балансу (задовільно чи незадовільно) та обґрунтованість віднесення його до складу неплатоспроможних підприємств;

тенденції щодо динаміки основних показників ефективності діяльності підприємства;

можливість використання санаційних процедур для поліпшення фінансово-господарського стану підприємства та виведення його з неплатоспроможного стану.

1.3. Об'єктом аналізу є фінансово-господарський стан неплатоспроможних підприємств, зокрема фінансові, виробничі та інвестиційні аспекти їх діяльності).

1.4. Суб'єктами аналізу є власники, органи, уповноважені управляти майном, або особи, які заінтересовані в отримання інформації щодо діяльності підприємства (кредитори, постачальники, покупці, державний орган з питань банкрутства, арбітражний керуючий, податкові органи, персонал підприємства, керівництво тощо).

1.5. Протягом трьох днів з дня виявлення ознак фіктивного банкрутства матеріали направляються до органів податкової служби за місцем реєстрації підприємства.

1.6. Протягом трьох днів з дня виявлення ознак доведення до банкрутства та приховування стійкої неплатоспроможності матеріали направляються до органів внутрішніх справ за місцем реєстрації підприємства.

1.7. Терміни, що вживаються в цих Методичних рекомендаціях, мають таке значення:

платоспроможність (ліквідність) – один з основних якісних показників діяльності підприємства, що визначає спроможність підприємства здійснювати платежі, розраховуватися з боргами в необхідному обсязі та в зазначений термін наявними у нього коштами або такими, які безперервно поповнюються за рахунок його діяльності;

неплатоспроможність – неспроможність підприємства виконати після настання встановленого строку їх сплати грошові зобов'язання перед кредиторами (у тому числі із заробітної плати), а також щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) не інакше як через відновлення платоспроможності;

банкрутство – визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури;

фіктивне банкрутство – завідомо неправдива офіційна заява громадянина - засновника або власника суб'єкта господарської діяльності, а також службової особи суб'єкта господарської діяльності та громадянина - суб'єкта підприємницької діяльності про фінансову неспроможність виконання вимог з боку кредиторів і зобов'язань перед бюджетом;

доведення до банкрутства - умисне, з корисливих мотивів, іншої особистої заінтересованості або в інтересах третіх осіб вчинення власником або службовою особою суб'єкта господарської діяльності дій, що призвели до стійкої фінансової неспроможності суб'єкта господарської діяльності;

приховуване банкрутство - умисне приховування стійкої фінансової неспроможності шляхом подання недостовірних відомостей у разі, якщо це завдало великої матеріальної шкоди.

2. ІНФОРМАЦІЙНО-ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІЗУ

2.1. Звіт щодо поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможного підприємства повинен мати такі основні розділи:

загальна характеристика діяльності підприємства (назва, статус та інші інформаційні дані, структура власників, основні узагальнюючі показники діяльності підприємства за останні два роки тощо). Цей розділ доцільно включати у разі зовнішнього характеру використання результатів;

оцінка фінансово-господарського стану (фінансова, виробнича та інвестиційна діяльність);

оцінка резервів підвищення ефективності функціонування підприємства та відновлення його платоспроможності;

загальні висновки та рекомендації, в тому числі про наявність ознак приховуваного, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства.

2.2. Основними джерелами інформації для проведення поглибленого аналізу є:

баланс підприємства (форма № 1);

звіт про фінансові результати (форма № 2);

звіт про рух грошових коштів (форма № 3);

звіт про власний капітал (форма № 4);

примітки до річної фінансової звітності (форма № 5);

звіт про наявність та рух основних фондів, амортизацію (знос) (форма №11-ОЗ);

обстеження технологічних інновацій промислового підприємства (форма №1-інновація);

звіт про фінансові результати і дебіторську та кредиторську заборгованість (форма №1-Б);

звіт з праці (форма №1-ПВ);

звіт про стан умов праці, пільги та компенсації за роботу зі шкідливими умовами праці (форма № 1 - ПВ (умови праці));

звіт про використання робочого часу (форма № 3 - ПВ);

інша інформація, необхідна для якісного здійснення аналізу та виявлення резервів виробництва.

2.3. Перелік показників, що використовуються при здійсненні поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств, та джерела отримання відповідної інформації наведені в додатку 1.

2.4. Після проведення поглибленого аналізу фінансово-господарської діяльності неплатоспроможного підприємства складається звіт, структура якого наведена в додатку 3.

3. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ

3.1. Загальні інформаційні дані про підприємство

Цей розділ повинен містити інформацію про найменування підприємства, дату його створення, підпорядкованість, вид економічної діяльності, форму власності (частку державної власності), організаційно-правову форму господарювання, статус, а також про керівництво підприємства. Форма подання цієї інформації надається в таблиці 25 “Загальні відомості про підприємство” (додаток 4).

3.2. Оцінка підприємства з позиції неплатоспроможності та наявності ознак банкрутства

3.2.1. Оцінка фінансового стану підприємства

Оцінка змін фінансового стану підприємства за попередні два роки необхідна для формування загального уявлення та загальних тенденцій його розвитку. За результатами аналізу показників роблять висновок про направленість змін та їх вплив на стан платоспроможності підприємства.

За результатами розрахунку показників, наведених у додатках 1 і 2, заповнюється таблиця 1 “Основні показники, що визначають фінансово-господарський стан підприємства” (додаток 4) та здійснюється аналіз змін (шляхом зіставлення розрахованих показників з оптимальними значеннями) та стану платоспроможності підприємства за результатами періоду, що аналізується.

3.2.2. Аналіз наявності (відсутності) ознак фіктивного, прихованого банкрутства або доведення до банкрутства підприємства

3.2.2.1. Визначення ознак фіктивного банкрутства

Фіктивним може бути визнано банкрутство у разі, якщо підприємство-боржник (за наявності у нього на це можливості) не задовольнило вимоги кредиторів та зобов’язання перед бюджетом у повному обсязі на момент його звернення до господарського суду із заявою про визнання своєї неплатоспроможності.

Для того щоб зробити відповідний висновок, необхідно визначити коефіцієнт покриття шляхом зіставлення розміру оборотних активів підприємства та його довгострокових і поточних зобов’язань.

При цьому до складу довгострокових і поточних зобов'язань слід віднести як основну суму боргу, так і відсотки, штрафи, пені та неустойки щодо цього боргу, у разі, якщо вони зазначені в стандартах бухгалтерського обліку або є рішення суду про їх стягнення.

У разі коли на підприємстві коефіцієнт покриття перевищував одиницю при нульовій або позитивній рентабельності, це може свідчити про наявність ознак фіктивного банкрутства на підприємстві.

Під час виявлення ознак фіктивного банкрутства необхідно враховувати наявність офіційної заяви власника або службової особи підприємства-боржника до господарського суду щодо порушення провадження у справі про банкрутство стосовно цього підприємства, на підставі якої винесено відповідну ухвалу суду, та фактичної можливості задоволення вимог кредиторів, у тому числі зобов'язань перед бюджетом, у повному обсязі на момент звернення до суду.

У процесі здійснення аналізу необхідно заповнити таблицю 2 “Показники, щодо аналізу для виявлення ознак фіктивного банкрутства” (додаток 4).

3.2.2.2 Визначення ознак доведення до банкрутства

Визначення ознак доведення до банкрутства може бути здійснено у разі, коли в суді була розпочата справа щодо банкрутства підприємства та є ознаки неправомірних дій відповідальних осіб боржника, що призвели його до фінансової неспроможності.

Ознаками доведення до банкрутства є наявність дій відповідних осіб боржника, які призвели до погіршення платоспроможності підприємства, у зв'язку з чим боржник був не в змозі задовольнити в повному обсязі вимоги кредиторів або сплатити обов'язкові платежі.

Насамперед необхідно визначити, чи змінився рівень забезпечення зобов'язань кредиторів за період, що аналізується. У разі коли такі зміни мали місце, потрібно з'ясувати умови укладення, виконання договорів, відповідно до яких сталися ці зміни.

Рівень забезпечення зобов'язань кредиторів характеризується такими показниками:

забезпечення зобов'язань боржника всіма його активами (відношення суми активів боржника до суми його зобов'язань);

забезпечення зобов'язань боржника його оборотними активами (відношення оборотних активів до суми зобов'язань боржника);

розмір чистих активів (різниця між сумою активів підприємства та його зобов'язань).

У разі коли було встановлено, що вищезазначені показники погіршилися протягом періоду, який аналізується, необхідно з'ясувати, за умови виконання яких саме договорів це сталося. Ці договори слід перевірити на відповідність ринку товарів та послуг щодо кон'юнктури (ціни,

обсягу продажу, якості, конкурентності), а також перевірити вигідність умов виконання договорів для боржника.

На підставі результатів аналізу заповнюється таблиця 3 “Показники, щодо аналізу для виявлення ознак доведення до банкрутства” (додаток 4).

Економічними ознаками дій щодо доведення до банкрутства може вважатися такий фінансово-економічний стан боржника, коли виконання умов договорів призвело до погіршення показників оцінки його фінансового стану.

3.2.2.3. Визначення ознак приховуваного банкрутства

Якщо на окремих стадіях провадження у справі про банкрутство буде встановлено, що боржником подані недостовірні відомості про своє майно в фінансовій звітності або в інших документах, що свідчать про його фінансове та майнове становище, в таких випадках можуть мати місце ознаки щодо приховування банкрутства.

До ознак приховуваного банкрутства належить:

надання третім особам (банківським установам, державним установам, постачальникам, покупцям) за відома неправдивої інформації про фінансово-господарський стан підприємства;

можливість визнання причинного зв'язку між наданою інформацією та збитками, які зазнала третя особа.

Навмисне погіршення фінансово-господарського стану підприємства можна визначити за такими основними ознаками:

зменшення розміру, приховування та заниження оцінки майна, яке знаходиться у розпорядженні підприємства;

штучне збільшення розміру кредиторської та дебіторської заборгованості;

наявність у підприємства штрафів, пені, неустойки, визнаних в судовому порядку, за невиконання умов договорів та недотримання вимог законодавства;

збитковість діяльності протягом двох років;

наявність у суді розпочатих справ, за якими підприємство є відповідачем останні два роки;

спрямування інвестицій не на основну діяльність підприємства;

наявність переваг у структурі доходів підприємства від неосновної діяльності;

відхилення показників ліквідності від граничного значення;

необґрунтоване зменшення штату підприємства.

У процесі здійснення аналізу заповнюється таблиця 4 “Показники щодо аналізу для виявлення ознак прихованого банкрутства підприємства” (додаток 4).

3.3. Аналіз факторів, що призвели до неплатоспроможності, та визначення доцільності санації підприємства

3.3.1. Аналіз основних засобів та інших необоротних активів

Аналізуючи необоротні активи підприємства, необхідно перш за все з'ясувати, чи відповідає сума статті балансу “Необоротні активи” підприємства галузевим особливостям та тій стадії розвитку, на якій знаходиться підприємство.

Першим етапом аналізу необоротних активів підприємства є проведення горизонтального та вертикального аналізу цього розділу активів балансу.

За результатами аналізу заповнюється таблиця 5 “Вертикальний та горизонтальний аналіз необоротних активів підприємства” (додаток 4).

При цьому окремо слід виділити майно, яке отримано або знаходиться в оренді, із зазначенням терміну оренди та з'ясувати в орендодавця або орендоотримувача строки оформлення договорів оренди, а також виявити основні засоби та інші необоротні активи, які знаходяться під заставою. Необхідно також з'ясувати чи існує ймовірність того, що це майно буде стягнуто.

Для оцінки стану незавершеного будівництва слід визначити ступінь його придатності та термін, протягом якого об'єкт перебуває у незавершеному стані.

Згідно з результатами проведеного аналізу заповнюється таблиця 6 “Аналіз незавершеного будівництва” (додаток 4) та визначаються ті об'єкти незавершеного будівництва, добудова яких економічно ефективна, а також ті, які можна реалізувати на ринку з найменшими додатковими витратами (за умови отримання розміру облікової вартості об'єкта або приблизної суми).

Для фінансового аналізу стану та показників відтворення основних засобів заповнюється таблиця 7 “Аналіз стану основних засобів неплатоспроможного підприємства” (додаток 4). Порядок розрахунку зазначених показників наведено в додатку 2.

На підставі результатів заповнення цих таблиць можна зробити висновок про розмір та стан необоротних активів підприємства.

У разі якщо загальна вартість необоротних активів підприємства становить у структурі балансу значну величину, необхідно здійснити ринкову оцінку основних засобів та нематеріальних активів, вартість яких перевищує один відсоток загальної вартості таких активів.

За допомогою інформації, наведеної у формі № 11-ОЗ, слід проаналізувати структуру основних фондів за видами діяльності, тобто обґрунтувати, чи належить до складу основних фондів основного виду діяльності підприємства найбільша частка всіх його основних фондів, а також основні фонди залежно від строку їх служби.

За результатами аналізу заповнюється таблиця 8 “Аналіз строку служби обладнання підприємства” (додаток 4) та підсумовується, яка група основних фондів більш застаріла; чи доцільно в майбутньому використовувати ці фонди або більш ефективним буде прийняття рішення про їх реалізацію та залучення отриманих коштів до інших видів фінансово-господарської діяльності підприємства.

Для узагальнення використання виробничого апарату підприємства здійснюється аналіз його виробничих потужностей, які характеризуються такими показниками:

середньорічна виробнича потужність у цілому по підприємству (у вартісному виразі), у тому числі щодо основних видів продукції;

використання середньорічної виробничої потужності, у тому числі щодо основних видів продукції.

Дані проведеного аналізу виробничих потужностей підприємства заносяться до таблиці 9 “Використання виробничих потужностей” (додаток 4).

3.3.2. Оцінка структури оборотних засобів

Першим етапом аналізу оборотних активів підприємства є проведення горизонтального та вертикального аналізу цього розділу активів балансу.

За результатами аналізу необхідно заповнити таблицю 10 “Вертикальний та горизонтальний аналіз оборотних активів підприємства” (додаток 4).

Ефективність роботи підприємства визначається швидкістю обороту оборотних засобів: чим більша швидкість, тим ефективніше працює підприємство (додаток 2).

Таким чином, у разі збільшення розміру оборотних засобів можна зробити висновок не тільки про збільшення розмірів виробництва або цін на товарно-матеріальні запаси, але і про зменшення швидкості обороту оборотних засобів підприємства.

При збільшенні розміру запасів підприємства необхідно проаналізувати, за рахунок чого це сталося: тобто, чи не виводяться активи з виробничого обороту, що, у свою чергу, призводить до збільшення кредиторської заборгованості та погіршення фінансового стану підприємства.

Крім того, слід звернути увагу на зміни в розмірі та структурі дебіторської заборгованості підприємства.

У разі збільшення цього показника можна зробити висновок про те, що підприємство кредитує своїх покупців (не отримує грошових коштів за реалізовану продукцію), але в той же час використовує кредити банків для здійснення своєї фінансово-господарської діяльності, що, у свою чергу, призводить до збільшення кредиторської заборгованості та погіршення платоспроможності підприємства.

3.3.3. Аналіз власних оборотних засобів

Власні оборотні засоби (різниця між оборотними активами підприємства та його короткостроковими зобов'язаннями) є тією частиною оборотних активів, яка фінансується за рахунок власних коштів та довгострокових зобов'язань. У разі якщо в підприємства є власні оборотні засоби, воно в змозі не лише сплатити свої поточні борги, але має кошти для розширення своєї діяльності. Розрахунок показника власних оборотних засобів наведений у додатку 2 розділу “Оцінка фінансової стійкості”.

Оптимальне значення власних оборотних засобів залежить від сфери діяльності, обсягу реалізації, стану ринку, а їх нестача або надлишок свідчить про незадовільний стан платоспроможності підприємства.

У процесі аналізу слід визначити причини зменшення або збільшення значення власних оборотних засобів з метою наступного виявлення впливу цих змін на маневреність власних оборотних засобів, яка характеризує частку запасів у розмірі власних оборотних засобів. У додатку 2 наведено розрахунок маневреності власних оборотних засобів.

3.3.4. Поглиблений аналіз стану дебіторської заборгованості (аналіз структури, тенденцій та розрахунок аналітичних показників)

У процесі проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможного підприємства потрібно визначити дебіторську заборгованість, встановити її обґрунтованість та строки виникнення; виявити нормальну та невинуватену дебіторську заборгованість; імовірність стягнення такої заборгованості та заходи, які застосовувалися.

На фінансовий стан підприємства впливає не наявність дебіторської заборгованості, а її розмір, рух і форма, тобто причини, у зв'язку з якими вона виникла.

Розрізняється нормальна та невинуватена заборгованість.

Невинуватена заборгованість — заборгованість щодо претензій, відшкодування матеріальної шкоди. Ця заборгованість являє собою форми незаконного відволікання оборотних коштів і порушення фінансової дисципліни. Потрібно проаналізувати облікову політику підприємства щодо створення резерву сумнівних боргів, визначити, чи відповідає вона нормам

чинного законодавства, та з'ясувати, чи враховує підприємство ці норми в процесі нарахування резерву сумнівних боргів.

Крім цього, необхідно згрупувати дебіторську заборгованість за строками її виникнення та проаналізувати, у зв'язку з чим утворилась довгострокова дебіторська заборгованість, а також з'ясувати, чи існує імовірність її сплати. За результатами аналізу заповнюється таблиця 11 “Групування дебіторської заборгованості за строками її виникнення” (додаток 4).

Для того щоб проаналізувати прострочену дебіторську заборгованість залежно від видів її виникнення, слід заповнити таблицю 12 “Аналіз простроченої дебіторської заборгованості” (додаток 4). На підставі даних таблиці обґрунтовується розмір простроченої дебіторської заборгованості, визначаються етапи, на яких виник найбільший розмір цієї заборгованості (за допомогою вертикального аналізу таблиці); з'ясовується, яка з видів заборгованості є найбільш простроченою (горизонтальний аналіз показників таблиці).

3.3.5. Аналіз кредиторської заборгованості

Джерелом інформації для здійснення аналізу кредиторської заборгованості є третій і четвертий розділи пасиву балансу підприємства.

У процесі аналізу оцінюється структура кредиторської заборгованості (тобто частка окремих статей у загальному розмірі кредиторської заборгованості).

Крім того, необхідно порівняти суми кредиторської заборгованості на початок та кінець звітного періоду.

Особливу увагу також слід приділити виявленню наявності простроченої кредиторської заборгованості, існування якої породжує відповідні фінансові санкції до підприємства. За результатами проведеного аналізу заповнюється таблиця 13 “Структура поточної кредиторської заборгованості” (додаток 4).

Необхідно також проаналізувати характер простроченої кредиторської заборгованості за допомогою таблиці 12 “Аналіз простроченої дебіторської заборгованості” (додаток 4), яка аналогічна за змістом.

3.3.6. Аналіз прибутковості підприємства

Прибутковість підприємства оцінюється наявністю і розмірами прибутку від основної реалізації та чистого прибутку, а також показниками рентабельності (додаток 2, розділ “Оцінка рентабельності”).

У процесі аналізу потрібно з'ясувати:

на яку величину змінився рівень прибутку від реалізації, чистого прибутку;

чи збігаються тенденції зміни цих показників та якими факторами обумовлені виявлені зміни.

До того ж, доцільно визначити структуру джерел формування чистого прибутку у відсотках від чистого доходу (виручки) від реалізації (таблиця 14 “Формування чистого прибутку” (додаток 4)).

Для аналізу динаміки розміру прибутку підприємства необхідно з’ясувати вплив таких основних показників, як дохід (виручка) від реалізації, податок на додану вартість, акцизний збір, собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), а також фінансові результати від іншої реалізації, позареалізаційних операцій тощо.

На підставі результатів заповнюється таблиця 15 “Аналіз структури прибутку підприємства” (додаток 4) та визначається, яка сама сфера діяльності підприємства (інвестиційна, фінансова або операційна) позитивно або негативно вплинула на фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування.

У разі якщо до збитків на підприємстві призвела не операційна діяльність, необхідно більш детально проаналізувати фінансову або інвестиційну діяльність і впевнитися у відсутності ознак доведення підприємства до банкрутства за рахунок “вимивання” прибутку, отриманого у процесі операційної, фінансової або інвестиційної діяльності.

Одним із етапів аналізу прибутковості підприємства та його діяльності є аналіз рентабельності продукції, основної діяльності, сукупного та власного капіталу. Порядок розрахунку цих показників наведено в додатку 2. Дані розрахунку заносяться до таблиці 16 “Аналіз показників рентабельності” (додаток 4).

З метою визначення тих видів продукції, випуск яких є рентабельним та на які в майбутньому необхідно орієнтувати виробництво, а також видів продукції, випуск яких вважається економічно недоцільним, тобто їх виробництво слід припинити, потрібно провести аналіз рентабельності окремих видів продукції. За результатами аналізу заповнюється таблиця 17 “Рентабельність окремих видів продукції” (додаток 4).

3.4. Аналіз використання виробничого апарату та трудових ресурсів

3.4.1. Аналіз витрат на виробництво

У ринкових умовах господарювання головною умовою ефективного управління виробничим процесом підприємства є повнота, достовірність та оперативність інформації про витрати на виробництво, які формують собівартість виготовленої продукції. Таку інформацію надає облік витрат виробництва, що є центральною підсистемою в інформаційній системі бухгалтерського обліку. Від належної організації обліку витрат залежать рівень економічного управління підприємством, ступінь впливу результатів діяльності окремих підрозділів на підвищення ефективності виробництва,

обґрунтованість планування якісних та кількісних показників й оптимальне ціноутворення.

Витрати певного періоду одночасно визначаються з доходом, для отримання якого вони здійснені. Витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду, відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені.

Якщо актив забезпечує одержання економічних вигод протягом кількох звітних періодів, то витрати визнаються шляхом систематичного розподілу вартості активу (наприклад, у вигляді амортизації) між відповідними звітними періодами.

Детальніше слід проаналізувати також ті статті витрат, які становлять найбільшу частку в структурі загальних витрат на виробництво. За результатами проведеного аналізу заповнюється таблиця 18 “Аналіз витрат на виробництво” (додаток 4).

Крім того, потрібно проаналізувати не лише витрати на виробництво, а також і структуру адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат. На підставі результатів аналізу заповнюється таблиця 19 “Аналіз формування фінансового результату від операційної діяльності” (додаток 4).

За допомогою інформації, наведеної у формі статистичної звітності №1-П, проводиться аналіз структури виробництва продукції для визначення тієї продукції, яка становить найбільшу частку у виробництві. За результатами аналізу заповнюється таблиця 20 “Аналіз структури виробництва продукції” (додаток 4).

3.4.2. Аналіз використання трудових ресурсів

Необхідність аналізу використання трудових ресурсів обумовлена безпосереднім впливом змін на чисельність працівників, а також впливом умов їх праці на фінансовий результат господарської діяльності підприємства.

Слід проаналізувати рух працівників (тобто кількість робітників, які були прийняті або звільнені протягом періоду, що аналізується) згідно з формами державної статистичної звітності (пункт 2.3 Методичних рекомендацій).

Результати аналізу заносяться до таблиці 21 “Аналіз трудових ресурсів підприємства” (додаток 4).

При цьому більш детально аналізуються причини, які призвели до втрат робочого часу (у разі якщо вони мають суттєвий розмір). З'ясовується наявність заборгованості із заробітної плати (тобто визначається, прострочена вона чи ні).

3.4.3. Аналіз інвестицій та інновацій

Основною метою здійснення аналізу інвестиційної та інноваційної діяльності підприємства є визначення її доцільності та оцінка ефективності. Крім того, необхідно визначити, чи можна поліпшити фінансовий стан підприємства (рівень його платоспроможності) за рахунок іммобілізації грошових коштів з інвестиційних вкладень до розрахунків з кредиторами.

У процесі аналізу інвестиційних вкладень слід приділити увагу визначенню їх складу за видами, формами та терміном здійснення. Потрібно визначити доцільність здійснення цих інвестицій та їх ефективність для підприємства. На підставі результатів аналізу заповнюється таблиця 22 “Аналіз структурних інвестицій в основний капітал” (додаток 4).

Метою аналізу інноваційної діяльності підприємства є визначення стану його інноваційної активності, джерел фінансування, а також результатів здійснення інноваційної діяльності. За результатами аналізу необхідно заповнити таблицю 23 “Аналіз інноваційної активності підприємства” (додаток 4). Основним результатом здійснення аналізу інноваційної діяльності підприємства та заповнення вищенаведеної таблиці є підтвердження ефективності інноваційної стратегії підприємства.

3.4.4. Аналіз об’єктів житлово-комунального та соціально-культурного призначення

Об’єкти житлово-комунального та соціально-культурного призначення, як правило, вимагають додаткових витрат і використовуються лише з метою впливу на підвищення продуктивності праці за рахунок поліпшення умов відпочинку та комунального забезпечення працівників. Отже, необхідно визначити розмір витрат на їх утримання чи доходу, одержаного від їх діяльності; проаналізувати доцільність майбутнього використання цих об’єктів. У процесі здійснення аналізу необхідно заповнити таблицю 24 “Аналіз об’єктів житлово-комунального і соціально-культурного призначення” (додаток 4).

При здійсненні аналізу об’єктів житлово-комунального та соціально-культурного призначення слід передбачити, що у разі банкрутства підприємства для передачі зазначених об’єктів до комунальної власності необхідно вивчити та засвідчити наявність технічної документації, паспортів Бюро технічної інвентаризації, свідоцтв на право власності нерухомим майном.

3.5. Висновок щодо подальшого розвитку підприємства

На підставі результатів аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможного підприємства слід зробити такі висновки:

визначити ступінь прогресивності виробленої продукції (за допомогою показників, що характеризують інноваційну активність підприємства та його місце на відповідних товарних ринках);

розрахувати рівень використання виробничих потужностей та виявити резерви його збільшення, у тому числі за рахунок зростання змінності функціонування виробничого апарату;

визначити обсяг інвестицій, необхідних для підвищення технічного рівня підприємства;

виявити наявність можливостей реструктуризації виробництва за рахунок:

виділення об'єктів соціальної інфраструктури;

закриття виробництва нерентабельних видів продукції;

освоєння випуску прогресивних видів продукції;

продажу зайвих основних засобів.

Таким чином, необхідно визначити доцільність санації підприємства або його ліквідації.

Заступник директора департаменту
з питань санації та банкрутства

О. Архіпов